

Aktive bønder – fremtidens leilendinger?

Stjørdal, 07.06.2017

Per Helge Haugdal



**Norsk
Landbruksrådgiving**

Tema:

- Jordleie – utvikling og konsekvenser
- Grovfôrkostnader og transportkostnader.
- Utfordringer og muligheter



Utvikling i leiejordandel

Kommune	1989	1999	2010
Grong	15%	23%	36%
Overhalla	12%	18%	32%
Nærøy	28%	32%	42%
Vikna	34%	38%	41%

Prosjektet

Aktive bønder - fremtidens leilendinger?

- Få fram kunnskap om noen konsekvenser av strukturutviklinga, spesielt omkring jordleie og transportavstander
- Gjennomført av Norsk Landbruksrådgiving Namdal
- Finansiert av LMD (sentrale BU-midler), Fylkesmannen i N-T, N-T Fylkeskommune, Namdal Produsentlag

Hva har vi gjort?

- **Beskriv bruken av jordbruksarealet** – vi har målt transportavstander på alle gårdsbruk i 4 kommuner, spørreundersøkelse til alle utleier i 4 kommuner
- **Beskriv de økonomiske konsekvensene av dagens drift av jordbruksarealet** - regnskapsanalyser for 30 bruk
- **Omsett kunnskapen til praktisk veiledning** – prøver å gjøre det kompliserte tilgjengelig.



Prosjektkommuner:

	Nærøy	Vikna	Grong	Overhalla
Ant bruk som søker produksjonstilskudd	143	58	70	137
Gjennomsnittlig antall daa dyrket mark/ bruk	262	284	306	331



Intervju av utleierne

- Svar fra 184 av ca. 700 utleiere av jord:
- Viktig for utleierne:
 - God drift og at leietaker bor i bygda skårer høyest
 - Pris og slektsforhold ikke så viktig
- 65,7% har 10 års leiekontrakter
- 95,6 % sier at leieprisen ikke er avhengig av produksjonstilskuddet
- Variasjon i leiepris fra 0 til 1000 kr / da



Hva sier utleierne?

- 88 % sier det IKKE er aktuelt å selge
 - Beredskapsgrunner
 - Slektsforhold
 - Har vært i slekta
 - Ikke lønnsomt å selge



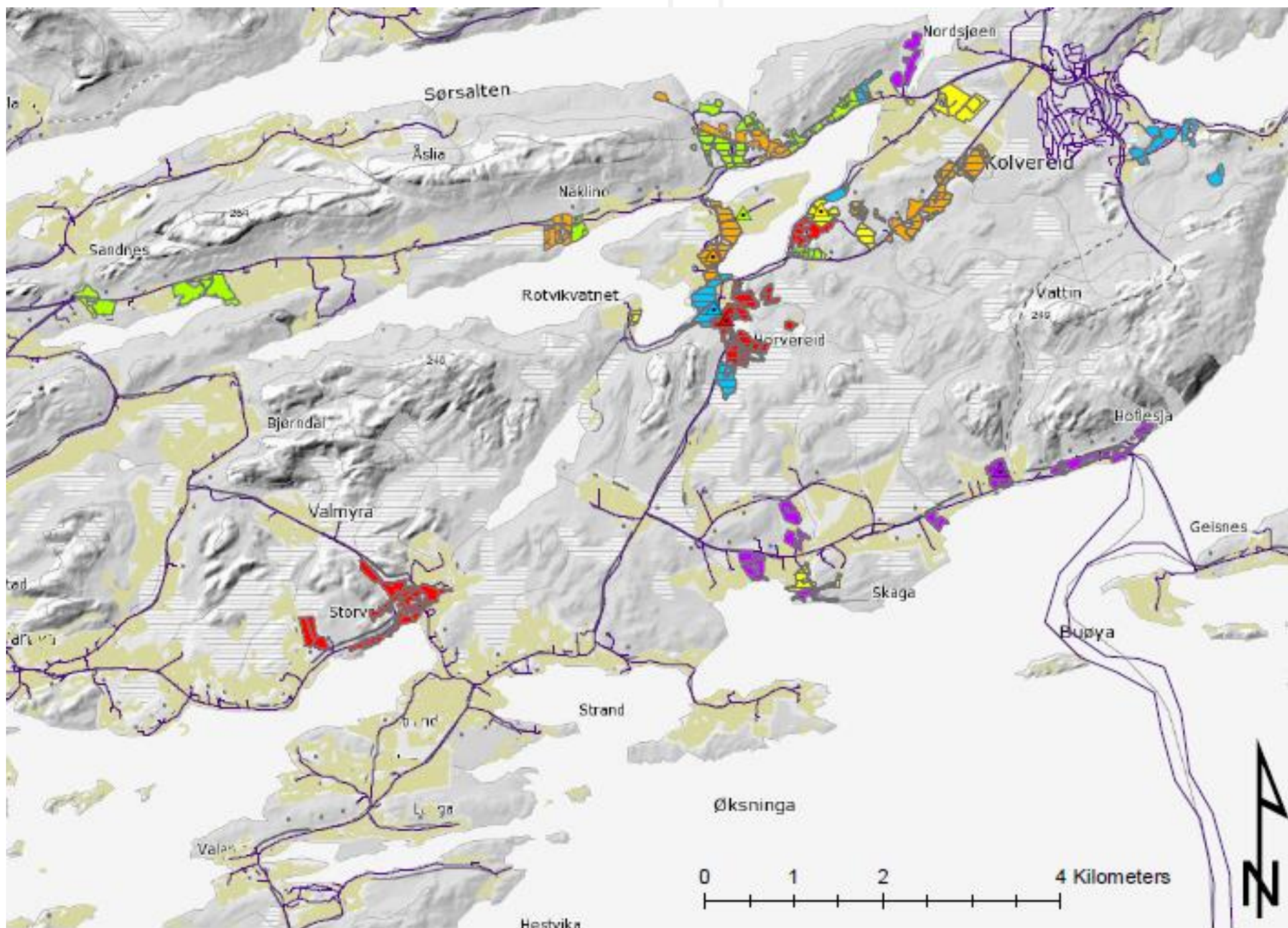
Hvor langt kjører driverne?

	Grong	Overhalla	Vikna	Nærøy
Gjsn avstand eget areal	1 km	0,8 km	1,5 km	1,1 km
Gjsn avstand leid areal	4,3 km	2,9 km	3,3 km	3,5 km
Gjsn andel leid	34%	28%	34%	36%
Maks avst. eget	9,6 km	13,9 km	15,3 km	20,3 km
Maks avst. leid	18,8 km	45 km	21,6 km	28,8 km

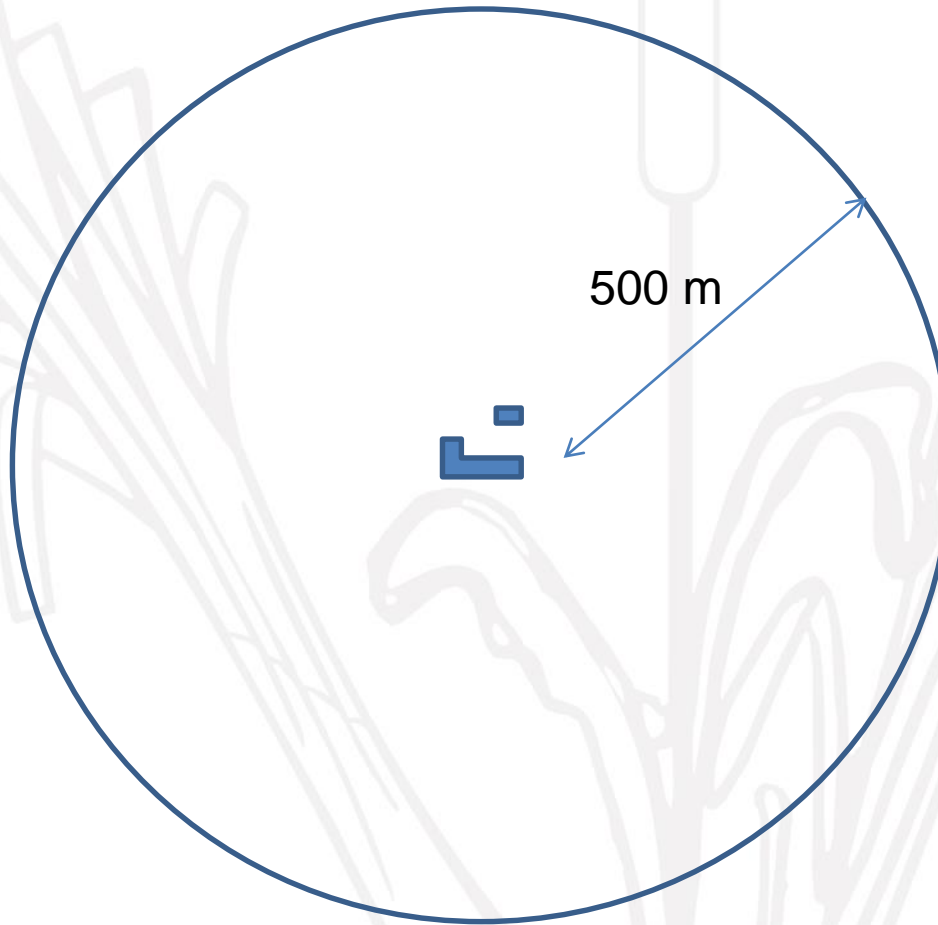
Slik ser det ut hos oss:

- [Eksempel fra Nærøy](#) kommune





Og hvordan kunne det ha vært i en ideell verden ?



Arealet innenfor en
avstand på 500 m fra
gården er 780 dekar.

Gjennomsnittsavstand
250 m, og ingen
transport.



**Norsk
Landbruksrådgiving**

Hvordan blir egentlig transportbehovet?

- Transport av maskiner og redskaper for å gjøre arbeidsoperasjoner
og spesielt i grovfôrproduksjon:
- Transport av avling (60 – 80 % vann) mellom jord og fjøs
- Transport av husdyrgjødsel (90 - 97 % vann) andre vegen

Regnskapsanalyser

	Grong	Overhalla	Vikna	Nærøy
Antall bruk	6	9	6	9
Variasjon i gj. sn. kjøre-avstand	0,7 km – 3,9 km	0,3 km – 3,3 km	0,4 km – 5,7 km	0,6 km – 5,6 km

Regnskapsanalyser

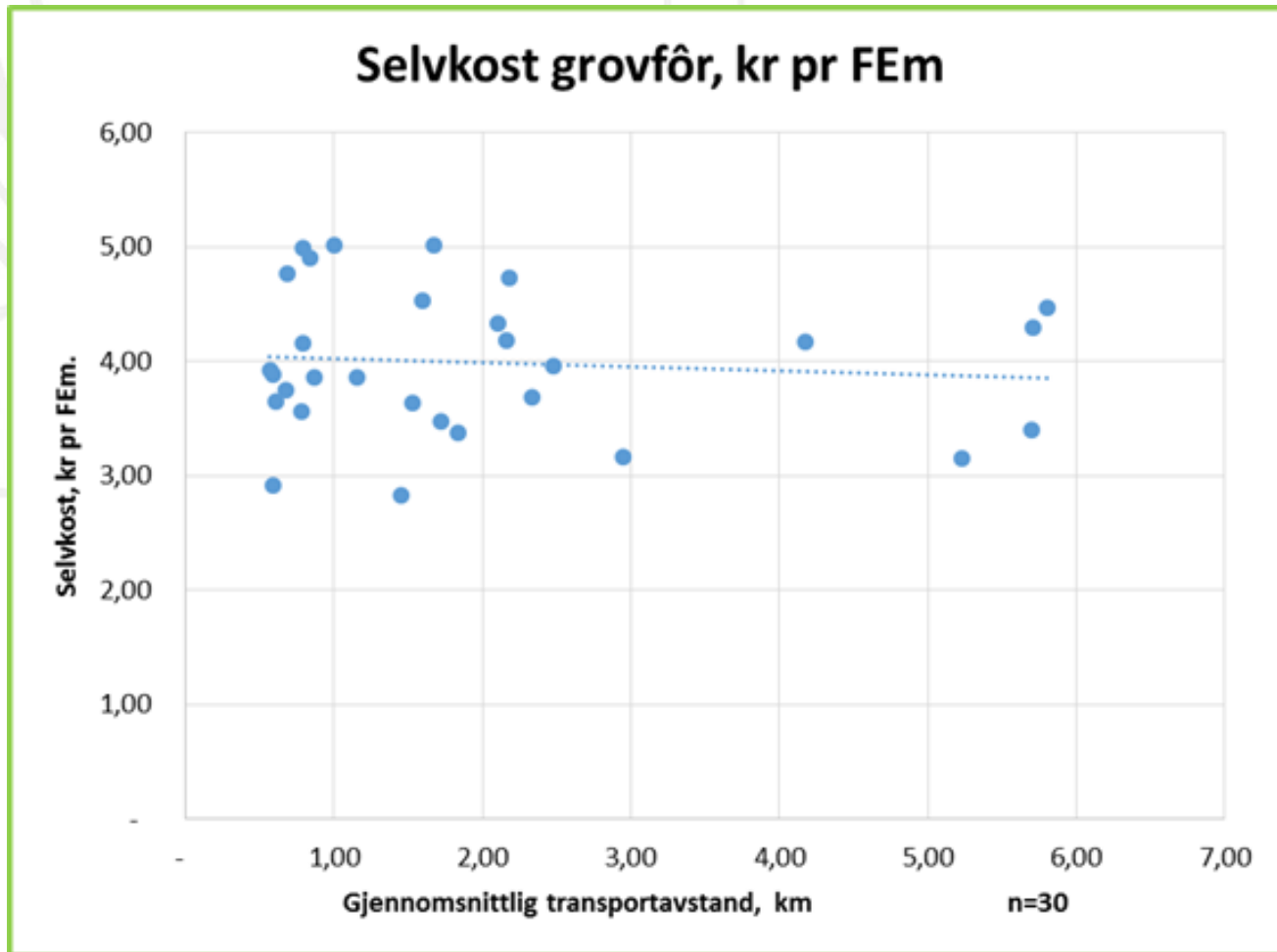
- Registrerer reell kapital som er bundet i maskiner og bygninger knytta til fôrproduksjon
- Avskriver maskiner lineært over 15 år, bygninger over 30 år
- Leasing omregnes til avskrivninger over 15 år
- Arbeidsforbruk i grovfôrproduksjon registreres. Eget arbeid prises med kr 200 pr time
- Kapital i jord, fôrlager og maskiner forrentes med 3 %
- Vi avgrensar kostnaden til det som foregår utenfor fjøsdøra.

Hva koster grovfôret?

Regnskapsanalyser 2012

			Selvkost pr FEM		
			Gj.snitt	Laveste	Høyeste
Variable kostnader			0,90	0,48	1,67
Arbeidskostnader			0,78	0,50	1,22
Jord, grøfter, veger			0,35	0,13	0,87
Fôrlager			0,06	0,00	0,24
Maskinkostnader			1,78	1,15	2,72
Andre faste kostnader			0,11	0,01	0,23
Sum kostnader			3,99	2,83	5,02
Arealtilskott			1,05	0,70	1,64
Selvkost etter arealtilskudd			2,94	1,94	3,74

Selvkost / avstand



Transportkostnad

- Bruk av arbeidstid, egen eller leid
- Drivstoff
- Slitasje, vedlikehold
- Kapitalkostnader på maskiner og redskaper
- Maskinleie

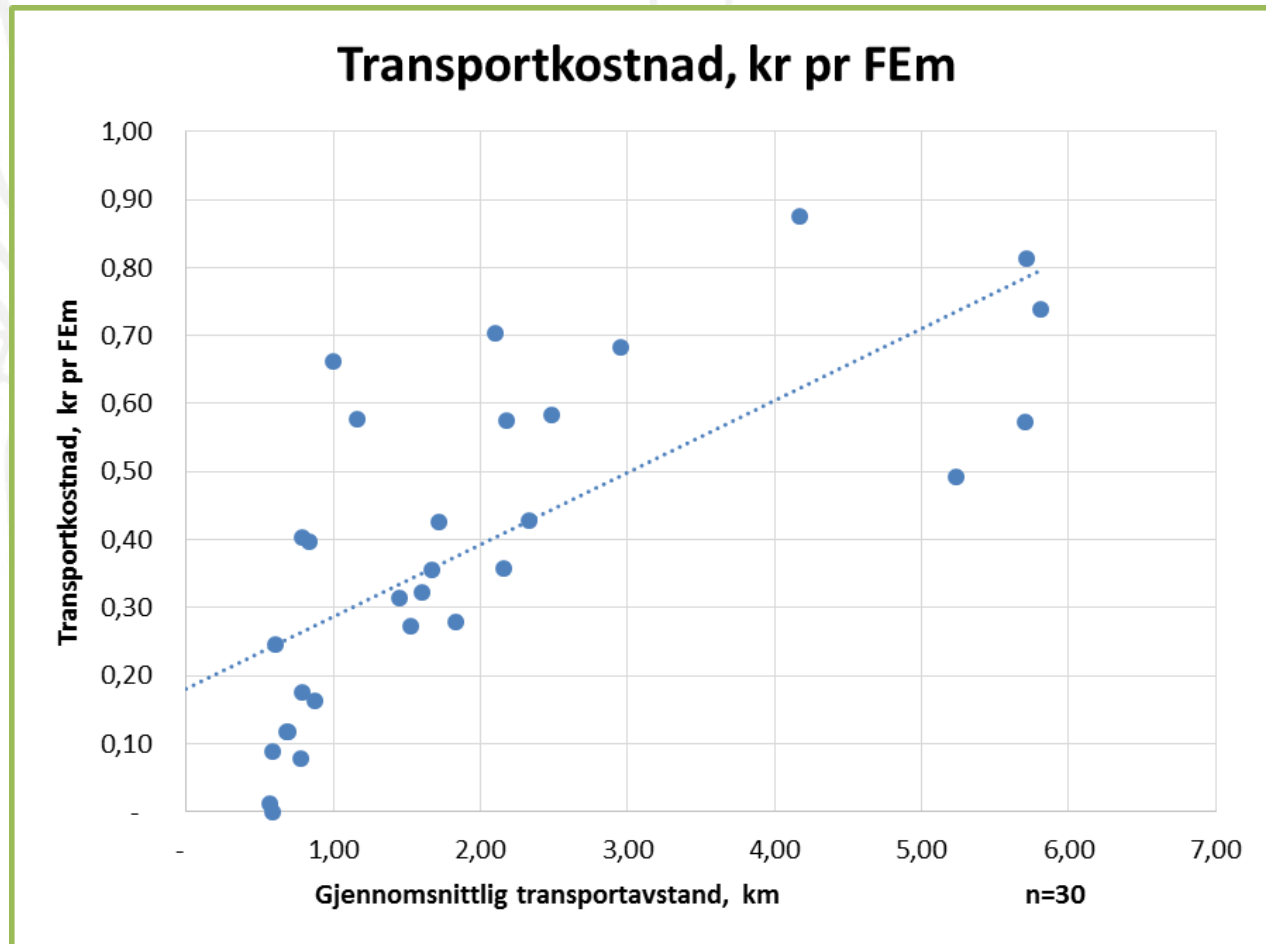


Transportkostnad

- Intervju om hvor mange timer som er brukt på transport og hvor mange timer som er brukt i grovfôrproduksjon totalt
- Transportkostnaden er anslått slik:

Transportkostnad =
Arbeidskostnad i transport
+ maskinleie transport
+ totale maskinkostnader i grovfôrproduksjon
*(transporttimer / alle traktortimer i grovfôrproduksjon)

Transportkostnad / avstand



Litt oppsummering om transportkostnad

- Våre anslag med grunnlag i regnskapsanalyser: gjennomsnitt 23 øre pr Fem og km
variasjon 10 – 25 øre pr FEM



Litt oppsummering om transportkostnad

Vi mener å ha god dekning for å si at:

- transportkostnaden i grovfôrproduksjonen for de fleste vil ligge mellom kr 0,05 og 0,25 kr pr km og FEm,

eller

- mellom 20 og 100 kr pr km og dekar med avlingsnivå 400 FEm pr dekar.



**Norsk
Landbruksrådgiving**

Samla kostnad eller marginal kostnad ?

I vurdering av enkelttiltak kan marginal kostnad være mer interessant enn total kostnad

Disse kostnadene må anses som marginale:

- Arbeidskostnad (leid – eget arbeid ?)
- F. eks. 200 kr pr time
- Drivstoffkostnad, ofte 100 kr pr time på en moderne traktor (8 kr x 0,09 liter x130 hk)
- Vedlikehold ?? Fordelt pr time kan det være på i størrelsesorden halvparten av drivstoffkostnaden.

Eksempel:

Transport av gras med vogn

Forutsetninger:

Avstand 10 km

Lessevogn 35 m³

Kjører 1 lass pr. time

Marginal kostnad:

360 kr pr lass

=60 kr pr tonn

=135 kr pr dekar

=30 øre pr f.e

=3 øre pr f.e og km

Lass: 6 tonn gras
2,25 tonn pr dekar
5 kg pr f.e.
450 f.e pr dekar



Eksempel:

Transport av rundballer

Forutsetninger:

Avstand 10 km

Rundballehenger 18 baller

Kjører 1 lass på 1 1/2 time

(1 time kjøring + ½ time lasting / stropping)

Marginal kostnad:

540 kr pr lass

=30 kr pr rundball

=90 kr pr dekar

=20 øre pr f.e

=2 øre pr f.e og km

2,25 tonn pr dekar

5 kg pr f.e.

450 f.e pr dekar

Rundballvekt 750 kg

150 f.e. pr rundball



**Norsk
Landbruksrådgiving**

Eksempel:

Transport av rundballer

Forutsetninger:

Avstand 50 km

Lastebiltransport 32 baller

Pris kr 2 500 for

Tid for opp- og avlasting 1 time

Kjøring begge veier

Samla kostnad:

2 500 kr pr lass

=80 kr pr rundball

=240 kr pr dekar

=53 øre pr f.e

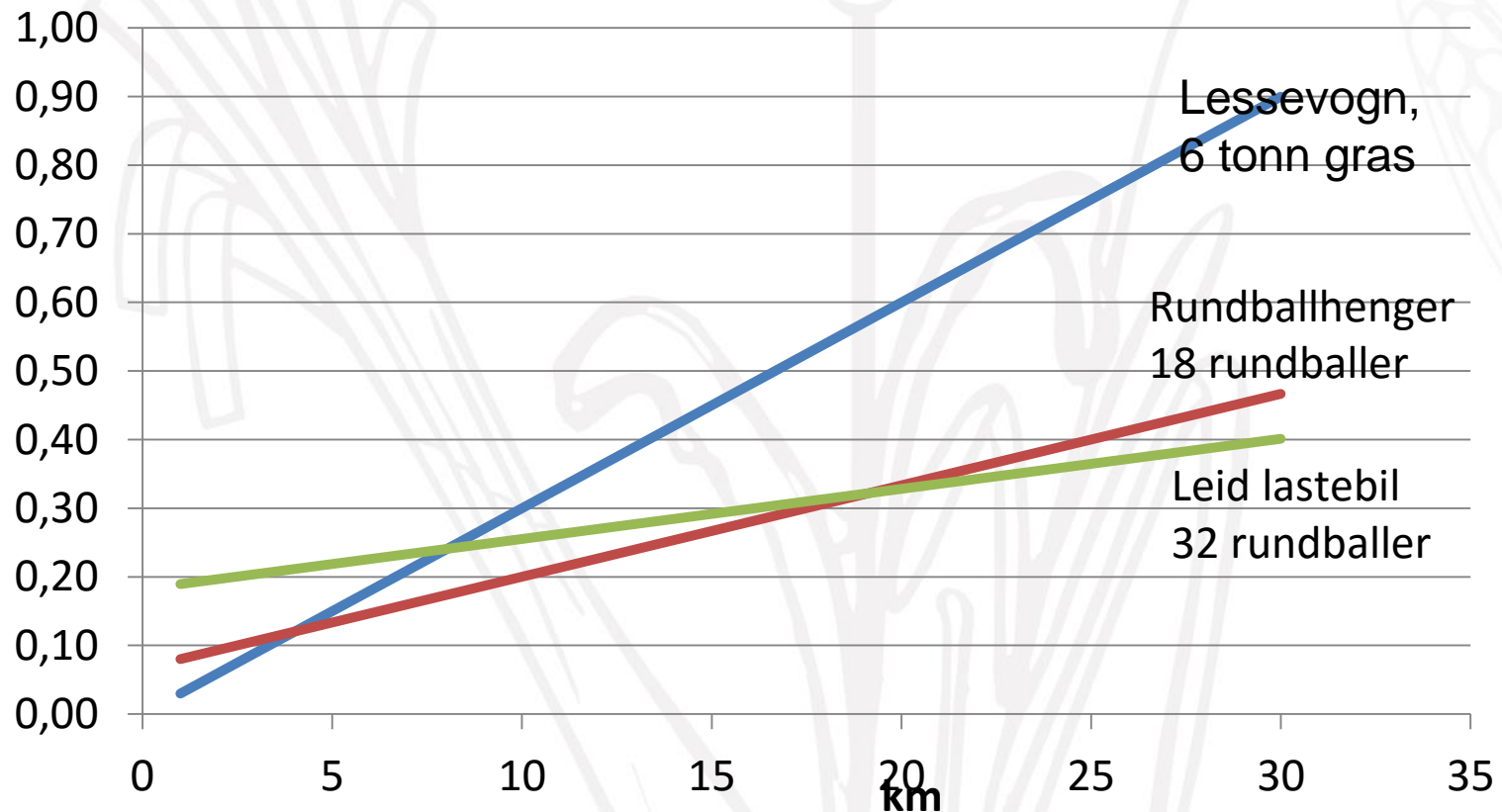
=1,1 øre pr f.e og km



**Norsk
Landbruksrådgiving**

Transportkostnader fôr marginale (eget arb/utstyr) / samla (leid lastebil)

Y =Kostnad i kr pr. FEm. X = km



Eksempel:

Transport av husdyrgjødsel

Forutsetninger:

Avstand 10 km

Tankstørrelse 10 tonn (m³)

Kjører 1 lass pr. time

Marginal kostnad:

350 kr pr lass

=35 kr pr tonn (= ca.gjødselverdien)

=175 kr pr dekar

=39 øre pr f.e

=3,9 øre pr f.e og km



**Norsk
Landbruksrådgiving**

Eksempel:

Transport av husdyrgjødsel

Forutsetninger:

Avstand 10 km

Lastebiltransport 17 kbm

Kjører 2 lass pr time

Samla kostnad:

Pris kr 1 000 pr time

=30 kr pr tonn

=150 kr pr dekar

=33 øre pr f.e

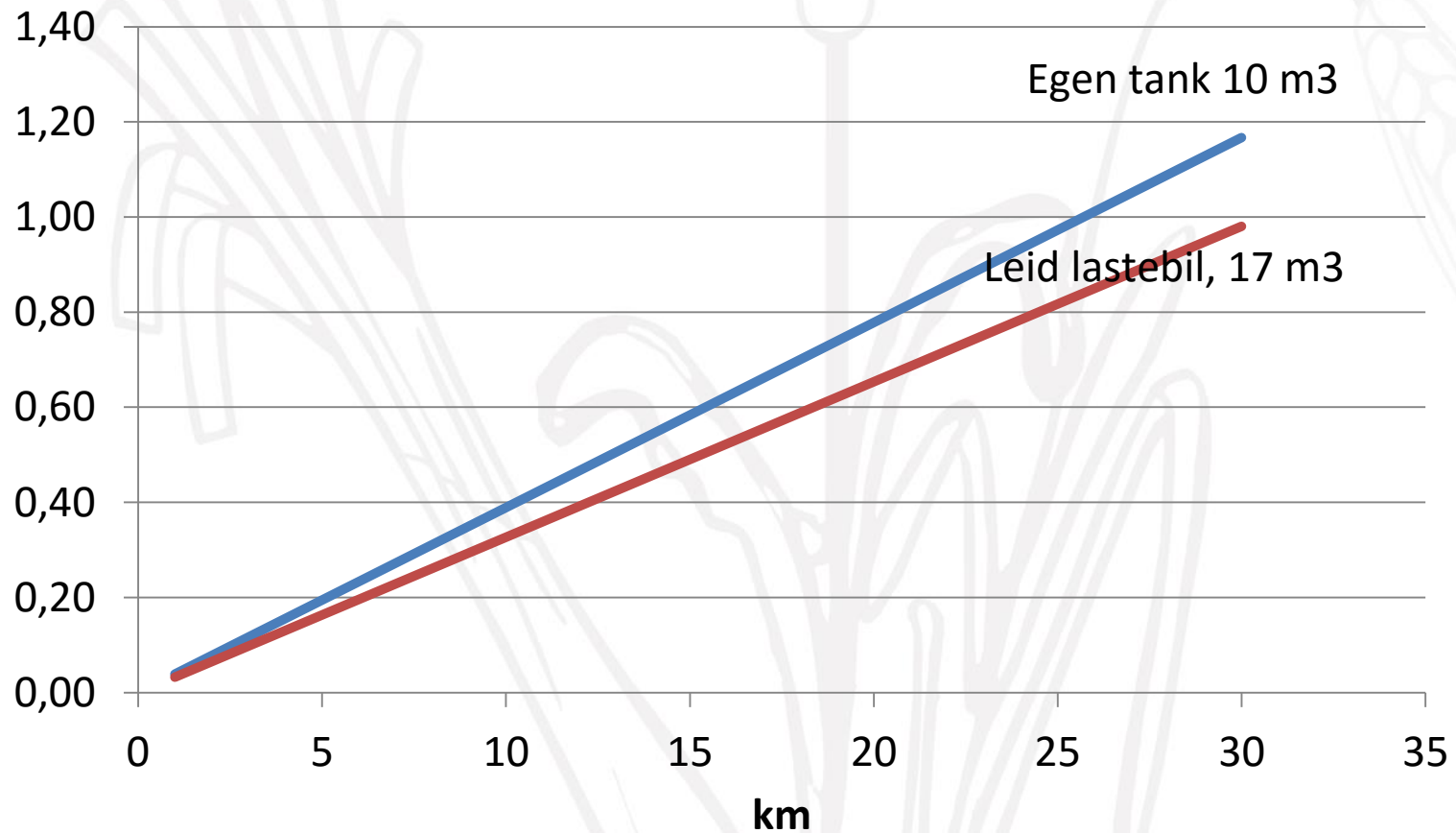
=3,3 øre pr f.e og km



**Norsk
Landbruksrådgiving**

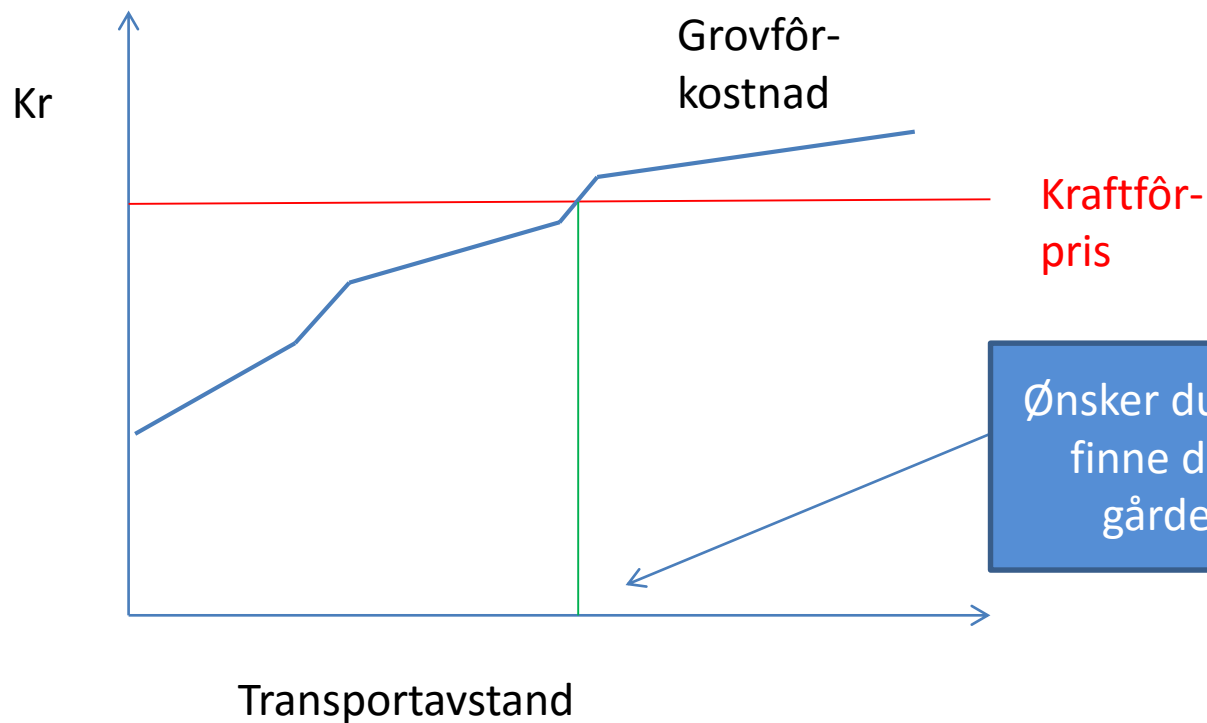
Transportkostnader husdyrgjødsel marginale (eget arb/utstyr) / samla (leid lastebil)

Y =Kostnad i kr pr. FEm. X = km



Hvor langt er det lønnsomt å kjøre til grovfôrareal?

Fôr skal kjøres fra jord til fjøs - og gjødsel andre vegen

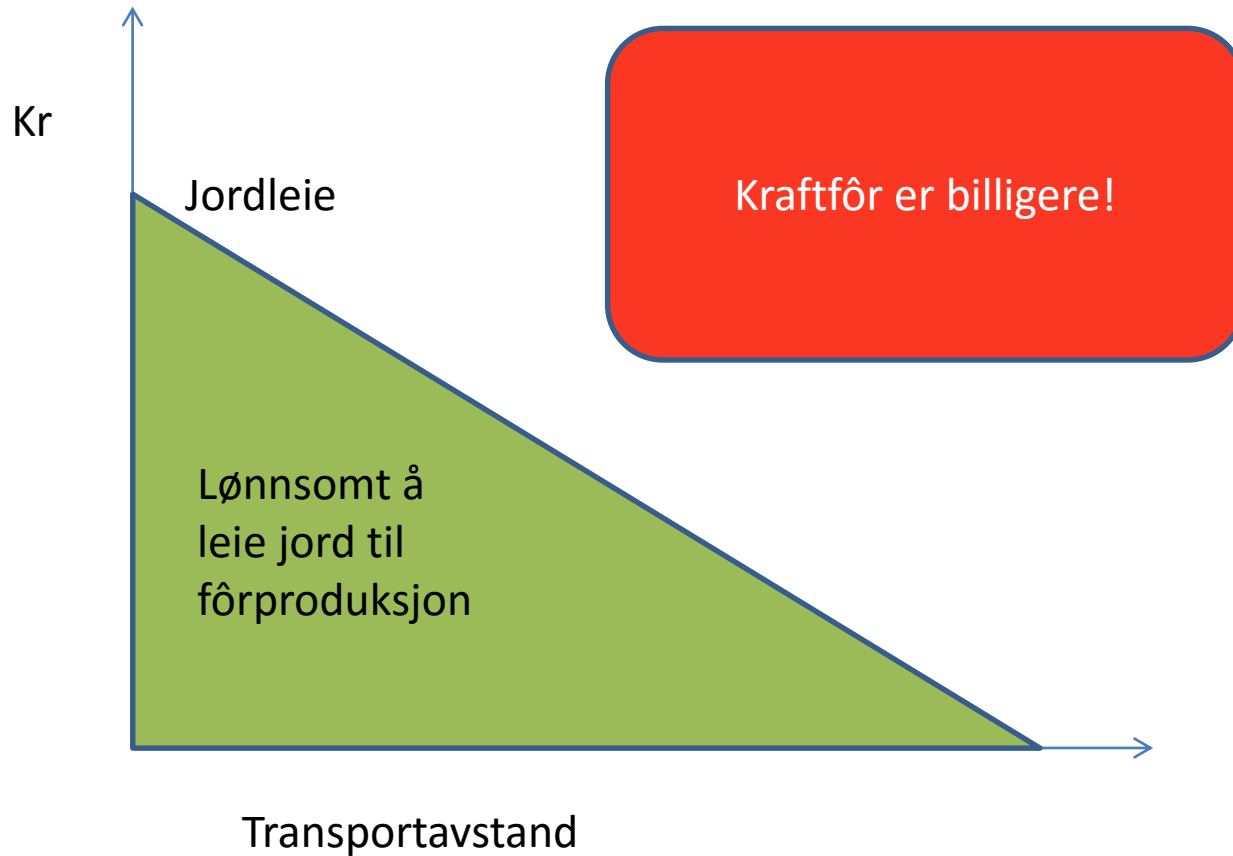


Hvilke muligheter har vi?

- Skaffe oss jord som er nærmere
 - Dyrke? Kostnad 4 000 – 12 000 kr pr da
 - Kjøpe ? 88 % av utleierne svarer at de ikke vil selge jorda.
 - Leie ? Hva kan vi betale for leiejord til ulike produksjoner: Grønt – korn – grovfôr?
 - Jfr transportkostnad: Jord som ligger 5 km unna gården kan ha en ekstra kostnad på minimum 100 kr, kanskje 500 kr pr dekar



Hva kan du betale i jordleie?



Har landbruket noen mulighet til å optimalisere tilgangen på leiejord?

- Arealformidling i organisert form?
- Arealbank?
- Markeds plass for utleie av jord?

Men – først kan / må vi.....

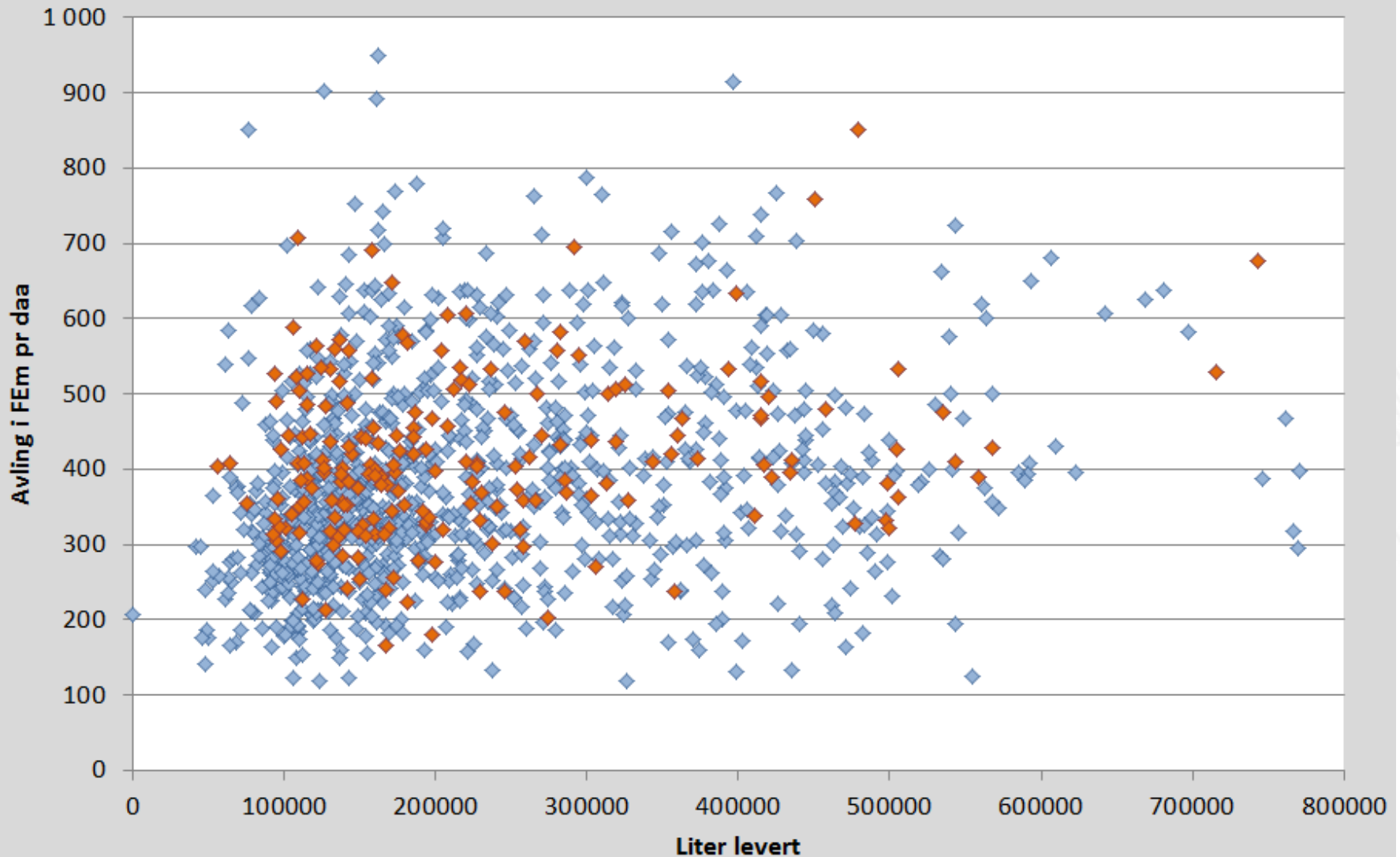
- Utnytte avlingspotensialet på den jorda vi har !



**Norsk
Landbruksrådgiving**

Beregna avlingsnivå , Tine EK.

Blått = Landet, Rødt = Nord-Trøndelag



Noen råd til bonden:

1. Utnytt avlingspotensialet på den jorda du har som ligger nærmest gården!
2. Vedlikehold jorda og praktiser god agronomi!
3. Vær ikke redd for å betale et par hundre kroner mer i jordleie for jord som har optimal beliggenhet dersom den er viktig for deg
4. Vurder om kraftfôr blir billigere enn grovfôr når transportavstanden overstiger 5 til 10 km
5. Gjødseltransport over 15 km vil oftest koste mer enn verdien av gjødsla



Videre jobbing:

1. Finne og synliggjøre kostnadene med transport
2. Etablere arealbank / formidlingsaktør / markeds plass for jordleie
3. OBS: Fare for at nivået på jordleie presses oppover!!



Takk for oppmerksomheten!

